

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه علامه طباطبائی

دانشکده علوم اجتماعی

پایان نامه جهت دریافت درجه ی کارشناسی ارشد در رشته مطالعات زنان

عنوان

بررسی رابطه سرمایه فرهنگی و سبک زندگی زنان

(مطالعه زنان متأهل شهر شیراز)

استاد راهنما

دکتر عذرا جاراللهی

استاد مشاور

دکتر محمد حسین پناهی

پژوهشگر

نجمه اسماعیلی

زمستان ۹۱

تقدیم به

همیشه و در تمام سخات زندگی ام کرمای دست نوازش کرتان را احساس کردم. همواره با قلبی مهربان و اندیشه‌ای پاک و با دعاهای خالصانه مرا در راه پرفراز و نشیب زندگی یاری رسانیدید.

حضورتان در وجودم تصلی بخش ام بوده تا مدارج علمی را با خاطری آسوده و امید به آینده‌های روشن پس از توکل بر درگاه کریمانه آن مهربان بی‌همتا طی کنم.

بوسه میزنم بر دستان پر مهرتان بخاطر تمام سالهای که زیباترین و بهترین سخات زندگی‌تان را انعام کردید.

خودنذا از درگاه است، خیر و برکت و سلامتی را برای آن دو عزیزمی که همیشه بتوانند زندگی ام هستند خواهانم.

تقدیم به پدر و مادر عزیزم

به پاس تمام سالهای مهربانی‌تان

سپاسگزاری

به نام آن عزیز مهربان، یگانه معبود هستی، پروردگاری که همیشه لطفش را بر این بنده کمترین ارزانی داشته، بدون لطف بی انتهایش راه رفتن برایم ممکن نبود و هرچه دارم از محبت و بخشش بی دریغ اوست. چشمانم را همواره به درگاهش دوخته‌ام و آنچه روحم را آرام و دلم را روشن میدارد توکل به درگاه کبریایش است.

در اینجا فرصت را غنیمت میدانم از سرکار خانم دکتر عدرا جاراللهی استاد راهنمای عزیز و ارجمندم بخاطر زحمات دلسوزانه شان تشکر کنم همچنین از استاد مشاور بزرگوارم جناب آقای دکتر محمدحسین پناهی به پاس پیگیری‌ها و راهنمای‌های ارزنده شان سپاسگزارم.

از خداوند متعال برای استادان بزرگوارم به پاس زحماتشان همه‌ی خیر و خوبیها را خواهانم.

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه سرمایه فرهنگی و سبک زندگی زنان شهر شیراز صورت گرفته است. روش تحقیق، پیمایش و تکنیک جمع آوری اطلاعات، پرسشنامه بوده است. حجم نمونه، ۳۸۸ نفر از زنان متأهل ۲۵-۵۰ ساله شهر شیراز است که به روش نمونه گیری خوشه ای چندمرحله ای انتخاب شده است. چارچوب نظری تحقیق بر اساس نظریه بوردیو، تنظیم و بر اساس آن فرضیه هایی مطرح و مورد آزمون قرار گرفت. نتایج تحقیق نشان داد هر یک از ابعاد سرمایه فرهنگی (ذهنی، عینی، نهادی) با سبک زندگی زنان متأهل شهر شیراز رابطه دارد. همچنین سرمایه فرهنگی با سبک زندگی زنان رابطه معنی داری داشته است. بدین معنی که هر چه سرمایه فرهنگی افزایش یابد، سبک زندگی زنان مدرن تر می شود. این رابطه با متغیرهای سن، وضعیت اشتغال و درآمد مورد کنترل قرار گرفت و نشان داد این رابطه (سرمایه فرهنگی و سبک زندگی) میان زنان شاغل، گروه سنی ۴۱-۵۰ و درآمد متوسط و پایین دیده نمی شود. بنابراین سرمایه فرهنگی نمی تواند در همه موقعیت ها و عرصه های زندگی زنان، بر سبک زندگی شان تاثیرگذار باشد.

واژگان کلیدی: سبک زندگی، سرمایه فرهنگی، زنان، مدیریت بدن، اوقات فراغت، رفتار مصرفی.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول : کلیات تحقیق

۲	مقدمه
۲	۱-۱- طرح مساله
۴	۲-۱- ضرورت و اهمیت تحقیق.....
۵	۳-۱-اهداف تحقیق
۵	۱-۳-۱-هدف کلی
۶	۴-۱- پیشینه تحقیق.....
۶	۱-۴-۱-تحقیقات داخلی.....
۱۹	۲-۴-۱-تحقیقات خارجی.....

فصل دوم : مبانی و چارچوب نظری تحقیق

۲۷	مقدمه
۲۷	۱-۲- مرور تاریخی سبک زندگی
۲۸	۲-۲- تعاریف سبک زندگی
۳۳	۳-۲- مبانی نظری
۳۳	۱-۳-۲- نظریه پردازان کلاسیک
۳۹	۲-۳-۲- نظریه پردازان معاصر.....
۵۴	۴-۲- چارچوب نظری تحقیق.....
۵۶	۵-۲- مدل تحقیق.....

۶-۲- فرضیات تحقیق ۵۸

فصل سوم : روش تحقیق

مقدمه ۶۰

۳-۱- روش تحقیق ۶۰

۳-۲- جامعه آماری ۶۰

۳-۳- واحد تحلیل ۶۱

۳-۴- تعیین حجم نمونه ۶۱

۳-۵- شیوه نمونه گیری ۶۱

۳-۶- تعریف نظری و عملیاتی متغیرها ۶۳

۳-۶-۱- تعریف نظری و عملیاتی متغیر وابسته ۶۳

۳-۶-۲- تعریف نظری و عملیاتی متغیر مستقل ۶۸

۳-۶-۳- تعریف نظری و عملیاتی متغیر کنترل ۶۹

۳-۷- تکنیک جمع آوری اطلاعات ۷۰

۳-۸- اعتبار و پایایی ابزار سنجش ۷۰

۳-۹- تکنیک تحلیل داده ها ۷۱

فصل چهارم : تجزیه و تحلیل

مقدمه ۷۳

۴-۱- سیمای پاسخگویان ۷۳

۴-۱-۱- ویژگی های زمینه ای و اجتماعی نمونه ۷۳

۴-۱-۲- توصیف پاسخگویان بر حسب ابعاد سرمایه فرهنگی ۷۷

۳-۱-۴- توصیف پاسخگویان بر حسب ابعاد سبک زندگی..... ۸۱

۲-۴- آزمون فرضیات..... ۸۹

۳-۴- تحلیل چند متغیره..... ۱۰۰

فصل پنجم : خلاصه ، نتیجه گیری و پیشنهادات

۱-۵- خلاصه ۱۰۳

۲-۵- نتیجه گیری..... ۱۰۴

۱-۲-۵- نتایج توصیفی..... ۱۰۴

۲-۲-۵- نتایج تبیینی..... ۱۰۵

۳-۵- پیشنهادات ۱۰۹

۱-۳-۵- پیشنهاد های پژوهشی..... ۱۰۹

۲-۳-۵- پیشنهاد های کاربردی..... ۱۱۰

۴-۵- محدودیت ها..... ۱۱۰

فهرست منابع و ماخذ

منابع فارسی ۱۱۱

منابع انگلیسی..... ۱۱۷

پیوست..... ۱۱۹

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۳-۴-۱- مناطق، محله ها و بلوک های منتخب.....	۶۲
جدول ۳-۷-۱- آزمون پایایی طیف.....	۷۱
جدول ۴-۱-۱-۱- توزیع فراوانی و درصدپاسخگویان برحسب سن.....	۷۳
جدول ۴-۱-۱-۲- توزیع فراوانی و درصدپاسخگویان برحسب تحصیلات.....	۷۴
جدول ۴-۱-۱-۳- توزیع فراوانی و درصدپاسخگویان برحسب تحصیلات همسر.....	۷۴
جدول ۴-۱-۱-۴- توزیع فراوانی و درصدپاسخگویان برحسب تحصیلات پدر.....	۷۵
جدول ۴-۱-۱-۵- توزیع فراوانی و درصدپاسخگویان برحسب تحصیلات مادر.....	۷۶
جدول ۴-۱-۱-۶- توزیع فراوانی و درصدپاسخگویان برحسب وضعیت اشتغال.....	۷۶
جدول ۴-۱-۱-۷- توزیع فراوانی و درصدپاسخگویان برحسب درآمد خانواده.....	۷۷
جدول ۴-۱-۲-۱- توزیع فراوانی و درصدپاسخگویان برحسب میزان استفاده از رسانه ها.....	۷۸
جدول ۴-۱-۲-۲- توزیع فراوانی و درصدپاسخگویان برحسب میزان سرمایه ذهنیت یافته.....	۷۹
جدول ۴-۱-۲-۳- توزیع فراوانی و درصدپاسخگویان برحسب میزان سرمایه عینیت یافته.....	۸۰
جدول ۴-۱-۲-۴- توزیع فراوانی و درصدپاسخگویان برحسب میزان سرمایه نهادی شده.....	۸۰
جدول ۴-۱-۲-۵- توزیع فراوانی و درصدپاسخگویان برحسب میزان سرمایه فرهنگی.....	۸۱
جدول ۴-۱-۳-۱- توزیع فراوانی و درصدپاسخگویان برحسب فعالیت های فراغتی.....	۸۱
جدول ۴-۱-۳-۲- توزیع فراوانی و درصدپاسخگویان برحسب نوع فعالیت های فراغتی.....	۸۳
جدول ۴-۱-۳-۳- توزیع فراوانی و درصدپاسخگویان برحسب نظارت و کنترل بر بدن.....	۸۴
جدول ۴-۱-۳-۴- توزیع فراوانی و درصدپاسخگویان برحسب مراقبت آرایشی و بهداشتی.....	۸۵
جدول ۴-۱-۳-۵- توزیع فراوانی و درصدپاسخگویان برحسب مدیریت بدن.....	۸۶
جدول ۴-۱-۳-۶- توزیع فراوانی و درصدپاسخگویان برحسب مکان خرید لباس.....	۸۶
جدول ۴-۱-۳-۷- توزیع فراوانی و درصدپاسخگویان برحسب ویژگی های خرید.....	۸۷

- جدول ۴-۱-۳-۸- توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان بر حسب رفتار مصرف ۸۸
- جدول ۴-۱-۳-۹- توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان بر حسب سبک زندگی ۸۹
- جدول ۴-۲-۱- رابطه سرمایه فرهنگی ذهنیت یافته و سبک زندگی ۹۰
- جدول ۴-۲-۲- رابطه سرمایه فرهنگی عینیت یافته و سبک زندگی ۹۱
- جدول ۴-۲-۳- رابطه سرمایه فرهنگی نهادی شده و سبک زندگی ۹۲
- جدول ۴-۲-۴- رابطه سرمایه فرهنگی و سبک زندگی ۹۳
- جدول ۴-۲-۵- رابطه سرمایه فرهنگی و سبک زندگی به شرط کنترل سن ۹۴
- جدول ۴-۲-۶- رابطه سرمایه فرهنگی و سبک زندگی به شرط کنترل درآمد خانواده ۹۶
- جدول ۴-۲-۷- رابطه سرمایه فرهنگی و سبک زندگی به شرط کنترل وضعیت اشتغال ۹۸
- جدول ۴-۲-۸- آزمون همبستگی هر یک از ابعاد سرمایه فرهنگی با سبک زندگی ۹۹
- جدول ۴-۳-۱- تحلیل چند متغیره گام به گام برای پیش بینی متغیر وابسته سبک زندگی ۱۰۱

فصل اول

کلیات تحقیق

مقدمه :

در این فصل که شامل کلیات پژوهش است، ابتدا مساله اصلی تحقیق بیان می شود. در این پژوهش در پی پاسخ به دو سوال اصلی هستیم که عبارتند از : ۱- سبک زندگی زنان متأهل شهر شیراز چگونه است ؟ ۲- سرمایه فرهنگی چه تاثیری بر سبک زندگی زنان متأهل دارد؟ پس از بیان مساله، ضرورت و اهمیت موضوع و سپس اهداف تحقیق بیان می شود. در انتها پیشینه پژوهشی موضوع، مورد بررسی قرار می گیرد.

۱-۱ - طرح مساله :

سبک زندگی موضوعی جدید در علوم اجتماعی است و اساساً طرح آن در گرو زیستن در دنیای مدرن و مصرف و فردگرایی است. سبک زندگی مجموعه ای نسبتاً هماهنگ از رفتارها و فعالیت های یک فرد در جریان زندگی روزمره است. شیوه های عملکردی که هر فرد بر می گزیند تا روایت خاصی از زندگی و هویتش را برای دیگران بیان کند. بر خلاف جوامع سنتی که افراد جایگزین و بدیل اندکی در میان برنامه های زندگی داشتند، در جامعه معاصر به واسطه اهمیت یافتن خود و مسئولیت شخصی و ظهور جامعه مصرفی در زندگی، قدرت انتخاب نیز بیشتر شده است بطوریکه، افراد آزادی نسبی از الزامات طبقاتی و شغلی و نیز بازتر شدن دست خود در انتخاب سبک های زندگی را تجربه کرده و می کنند.

باید توجه داشت که افراد در مقابل انتخاب الگوهای رفتاری سبک زندگی و حفظ سلامت خود مسئول بوده و با این عمل در جهت حفظ و ارتقاء سلامت خود و پیشگیری از بیماری ها تلاش می کند. تحقیقات نشان داده ۵۳ درصد از علل مرگ و میر افراد با سبک زندگی آنها ارتباط دارد (مونتگمری، ۱۹۹۷ : ۵۰ به نقل از صمیمی، ۱۳۸۵ : ۸۴). همچنین امروزه اعتقاد بر این است که ۷۰ درصد بیماری ها به گونه ای با سبک زندگی فرد در ارتباط می باشد (بهدانی، ۱۳۷۹ : ۲۷). بسیاری از مشکلات بهداشتی از قبیل چاقی، بیماری های قلب و عروق، انواع سرطان و اعتیاد که امروزه در اغلب کشورها خصوصاً کشورهای در حال توسعه به چشم می خورد با دگرگونی های سبک زندگی افراد آن جامعه ارتباط دارد (پارک، ۱۳۸۳ : ۴۲).

امروزه سبک های زندگی به جزئی جدایی ناپذیر از زندگی بشر تبدیل شده اند. این سبک ها در درون خود مهمترین عناصر و ویژگی های انسان امروزی یعنی اختیار، انتخاب و عمل آزادانه را برای نوع بشر به همراه دارند. سبک زندگی و ابعاد مختلف آن، مساله مشترک جهان معاصر است که ایران نیز از آن مستثنی نبوده است. سبک زندگی بیانگر انواع الگوهای مصرف، اوقات فراغت، شیوه تعاملات و حتی تحولات فرهنگی پنهان در یک جامعه است. بنابراین با توجه به اهمیت سبک زندگی در جامعه مدرن، توجه به این مفهوم در جامعه ایرانی نیز که هم در معرض مدرنیته است و هم با بسیاری از شاخصه های سبک زندگی مدرن از جمله مصرف، تجملات، پوشش، آرایش، اهمیت بدن، تفریح، لذت و غیره مواجه شده است، حائز

اهمیت است. از طرف دیگر جامعه ایران در سال‌های اخیر شاهد تغییرات مختلف ارزشی، تکنولوژیکی و... بوده است. تحولات تکنولوژیکی و گسترش استفاده از فناوری‌های ارتباطی نظیر اینترنت، ماهواره، ارتباط با دنیای مدرن، فراگیر شدن آموزش و تحصیلات دانشگاهی باعث شده است، افراد جامعه به دنبال ارزش‌ها و الگوهای جدید برای زندگی شان باشند به عبارتی به دنبال تجربه سبک‌های جدید زندگی هستند. بنابراین شهرهای ایران به دلیل برخورداری از دستاورد های تکنولوژیک دنیای مدرن و به سبب برخورداری از تسهیلات ارتباطی، دوره گذار از سبک زندگی سنتی به سمت سبک زندگی نوین را تجربه می کنند.

شهر شیراز نیز به عنوان یک کلان شهر، تحت تأثیر اینگونه تغییرات قرار گرفته است. بطوری که تغییر چهره ظاهری این شهر بواسطه گسترش پارک‌ها و اماکن ورزشی ویژه بانوان، پیدایش نهادهای غیردولتی و مشارکت زنان در این نهادها (از جمله خیریه‌ها)، گسترش روزافزون آرایشگاه‌ها و گستره خدمات آنها، ظهور فرهنگسراها و مجتمع های فرهنگی، نشان می دهد فضای عمومی این شهر، نه تنها محل برآوردن نیازهای اولیه و زیستی افراد است، بلکه به فضایی تبدیل شده که نیازهای ثانویه افراد را نیز مرتفع می سازد. بعلاوه وجود این فضاها خود گویای گسترش حضور زنان در فضاهای عمومی و تغییر در رفتار، فعالیت‌ها و به طور کلی شیوه زندگی شان می باشد. تغییراتی که در زمینه ارزش‌ها، باورها و نگرش‌هایشان نسبت به خود و چگونه زیستن شان بوجود آمده است. به طوری که انواع انتخاب‌ها اعم از نوع ارتباطات و رفتارها، حضور در انواع مختلف فضاهای عمومی و خصوصی، انجام فعالیت‌های فراغتی مختلف و مصارف فرهنگی گوناگون و برخی موارد مرتبط با بدن که امکان ساخته شدن تصویری پرمنزلت از خویش را فراهم می کند و سبک های زندگی خاصی را شکل می دهد، آشکارا به روی زنان گشوده شده است. همین امر منجر شده تا توجه و مطالعه سبک زندگی شان حائز اهمیت گردد. این پژوهش به دنبال بررسی این موضوع است که زنان در موقعیت های مختلف زندگی خود چه انتخاب ها و ترجیحاتی دارند و به دنبال آن چه رفتارهایی در پیش می گیرند؟ این رفتارها تحت تاثیر چه عواملی است؟ البته باید توجه داشت حضور زنان در عرصه های اجتماعی اگرچه منجر به افزایش سطح آگاهی، توانمندی و عزت نفس زنان می شود اما خود مستلزم بهره‌مندی از امکانات و سرمایه های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی می باشد. زنان به عنوان نیمی از جمعیت جامعه دسترسی محدودی به سرمایه های اقتصادی دارند و اکثریت آنان از نظر اقتصادی وابسته به خانواده هستند. بنابراین باید عوامل تفاوت گذار را در مواردی جستجو کرد که عمومیت بیشتری داشته باشد. به نظر می رسد سرمایه مهم و سرنوشت ساز زنان، سرمایه فرهنگی است. سرمایه فرهنگی بخصوص تحصیلات در اختیار زنان قرار گرفته و هرکجا که محدودیت‌های ساختاری اجازه استفاده از آن را فراهم کرده، موقعیت زنان را متمایز کرده است. بنابراین آنچه زنان به کار می برند سرمایه فرهنگی است. سرمایه فرهنگی را می توان در میدان اجتماعی به دیگر سرمایه ها تبدیل کرده و از آن استفاده کرد. افزایش سرمایه فرهنگی زنان باعث تغییر و بازتعریف برخی از قواعد عمل در حوزه خصوصی و عمومی شده است. با توجه به این

مطالب پژوهش حاضر به دنبال بررسی رابطه سرمایه فرهنگی با سبک زندگی زنان متاهل شهر شیراز است. به عبارت دیگر با توجه به فضای اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی جامعه مورد مطالعه (شهر شیراز) سرمایه فرهنگی چقدر در شکل دهی به سبک های زندگی زنان متاهل نقش خواهد داشت ؟

۱-۲- اهمیت و ضرورت تحقیق

اغلب تحقیقات انجام شده در زمینه سبک زندگی زنان، مطالعه ای میان گروهی بوده است و به بررسی میان نسلی پرداخته اند و یا سبک زندگی زنان بررسی شده و در نهایت سن را به عنوان متغیری تبیین گر در سبک زندگی آنها در نظر گرفته اند، این در حالیست که متغیر سن به خودی خود بر سبک زندگی موثر نیست؛ بلکه شرایط و موقعیت فرد است که بر سبک زندگی وی موثر واقع می شود. چه بسا دختران زمانی که به مرحله تاهل برسند، سبک زندگی متفاوتی نسبت به قبل را در پیش گیرند، چرا که به دنبال تاهل، موانع و محدودیت های ساختاری و موقعیتی ای بر فرد تحمیل می شود که بر انتخاب نوع فعالیت ها تاثیر گذاشته و در نهایت فرد سبک زندگی متفاوتی خواهد داشت. بنابراین قلت پژوهش های مربوط به بررسی زنان متاهل در حوزه سبک زندگی، انگیزه کافی را برای پرداختن به مطالعه ای درون گروهی که به بررسی سبک زندگی زنان متاهل بپردازد، در محقق بوجود آورد. همچنین عدم وجود بررسی سبک زندگی زنان متاهل در جامعه آماری شهر شیراز، محقق را به عنوان فردی از این جامعه بر آن داشت چنین مطالعه ای در این شهر انجام دهد. برخی از تحقیقات بیشتر نگرش های زنان را مورد بررسی قرار داده و کمتر بعد عملی سبک زندگی را در نظر گرفته است. از آنجا که میان نگرش و رفتار تفاوت هایی وجود دارد باید بعد عملی سبک زندگی در زندگی روزمره توجه بیشتری شود. تحقیق حاضر بعد عملی سبک زندگی را مورد بررسی قرار می دهد.

اهمیت این پژوهش از آن روست که بررسی سبک زندگی می تواند رفتارها و فعالیت های افراد را در دل بافت کلی زندگی بررسی کرده و میزان توانایی افراد برای گزینشی غیر از وضع موجود را نشان دهد. همچنین مطالعه سبک زندگی قابلیت زیادی برای شناخت دقیق رفتارها و پیش بینی آنها دارد و بهتر می تواند تغییرات ساختاری ایجاد شده در وضعیت زنان، خانواده و جامعه را بسنجد. تنظیم هر گونه برنامه برای ایجاد تغییر مثبت در زندگی افراد منوط به شناخت عوامل شکل دهنده به سبک زندگی ایشان است. به عبارتی با شناخت سبک زندگی زنان در ارتباط با عوامل جامعه شناختی می توان به برنامه ریزی منظم و دقیق و منطقی جهت بارور کردن سبک زندگی زنان دست یافت و داشتن برنامه ریزی های هدایت شده خود می تواند در دور کردن جامعه از آسیب های مختلف بسیار موثر باشد و با برنامه های مناسب و کارشناسانه برای زنان به ارتقای زندگی زنان و رضایتمندی بالاتر از زندگی کمک های شایانی نمایند تادر نهایت به نهاد خانواده و جامعه مدد رساند. از طرفی با تبیین الگوهای سبک زندگی بر اساس گروه بندی های اجتماعی و شناسایی توزیع اجتماعی الگوهای سبک زندگی، اطلاعاتی در باره ترکیب فعالیت هایی که

افراد جامعه انجام می دهند، گروه های سبک زندگی و علل این پدیده ها بدست می آید که بواسطه آن می توان سیاست‌هایی را در جهت گسترش سبک زندگی سالم در پیش گرفت.

از طرف دیگر به اعتقاد صاحب نظران توسعه، سرمایه فرهنگی خود شاخصی از توسعه فرهنگی به شمار می رود. با توجه به اهمیت تامین سرمایه فرهنگی، لازم است که سیاست گذاران فرهنگی شناخت کاملی از این سرمایه و برآوردی از رشد آن در اختیار داشته باشند و چگونگی تحولات آن را بدانند و منابع را برای تامین این نیاز به گونه ای متناسب تخصیص دهند. بدین ترتیب با مطالعه عملی و شناخت دقیق سرمایه فرهنگی اقشار مختلف جامعه بخصوص زنان، می توان از این مفهوم به عنوان متغیر پیش بینی کننده ای در تحلیل مسائل اجتماعی و فرهنگی نظیر سبک زندگی، هویت اجتماعی، مشارکت سیاسی و غیره سود جست.

۱-۳- اهداف تحقیق

هر پژوهش اجتماعی هدفی را برای خود بر می گزیند. هدف در مطالعه در وهله اول معمولاً بالا بردن سطح دانش، سطوح گسترش تفکر و استدلال و پیش بینی پدیده ها و دگرگونی در محیط و ایجاد محیط بهتر و پیدا کردن تبیین ها و تفاسیر علمی برای پدیده های اجتماعی است. اما هدف در سطح خردتر بررسی مسئله در رابطه با تئوری های موجود می باشد تا از یک سو به کمک آن تئوری، ابعاد آن مسئله روشن تر شود و از سوی دیگر با آن بررسی بنیان اثباتی و تجربی تئوری تقویت شود. این پژوهش به دنبال تحقق هر دو هدف بالاست.

۱-۳-۱- هدف کلی

هدف تحقیقات اجتماعی شناخت و فهم علل بوجود آمدن پدیده هایی است که در یک برهه زمانی و مکانی خاص باعث بروز تحولات و تغییرات اجتماعی و به دنبال آن عدم تعادل در ساختار جامعه می شود. در این تحقیق سرمایه فرهنگی را متغیری فرض می کنیم که با سبک زندگی در ارتباط است. بنابراین هدف کلی تحقیق "بررسی رابطه سرمایه فرهنگی با سبک زندگی زنان متاهل شهر شیراز" می باشد.

۱-۴- پیشینه تحقیقات:

نخستین گامی که در فرآیند تحقیق برداشته می شود بررسی مدارک در حوزه مورد مطالعه است. سود جستن از اندیشه های دیگران به پژوهشگران کمک می کند مسائلی را روشن می کند که ممکن است که در یک طرح تحقیقاتی احتمالاً مطرح گردد و روش هایی که ممکن است در پژوهش به کار برده شود. بررسی پیشینه تحقیق معمولاً نقدی از دانش موجود درباره موضوع پژوهش است. بررسی پیشینه تحقیق اگر به درستی صورت گیرد به بیان مساله کمک می کند و یافته های تحقیق را به پژوهش هایی قبلی متصل می سازد (سرمه، ۱۳۸۸: ۵۶). بررسی تحقیقات انجام گرفته، راهنما و راهگشا برای پژوهشگر است و او را قادر می سازد تا بادقت و اطمینان بیشتری به مطالعه موضوع مورد تحقیق بپردازد. چرا که می تواند از نقاط قوت کارهای صورت گرفته بهره برده و از نارسایی ها و نقص های احتمالی آنان اجتناب ورزیده و در پی جریان آنها برآید. همچنین از رویه موفقیت آمیز بکار گرفته شده استفاده نموده و از برخی دوباره کاری های غیر ضروری پرهیز نماید. طی دهه های اخیر در حوزه سبک زندگی مطالعات زیادی هم در داخل و هم در خارج از کشور انجام گرفته است که محصول تلاش عالمان و اندیشمندان و محققان علوم اجتماعی است. در این قسمت به مرور پژوهش هایی که دیگران در این زمینه انجام داده اند پرداخته می شود.

۱-۴-۱- تحقیقات داخلی

تحقیقات متعددی در زمینه سبک زندگی در ایران انجام شده است که در بیشتر موارد سبک زندگی به عنوان متغیر وابسته مورد بررسی قرار گرفته است. این تحقیقات بیشتر به روش کمی انجام شده است. این تحقیقات با توجه به رابطه متغیرهای گوناگون که با سبک زندگی بررسی شده طبقه بندی شده است.

هویت و سبک زندگی

کفاشی و همکاران در سال ۱۳۸۹ تحقیقی با عنوان « بررسی تاثیر سبک زندگی بر هویت اجتماعی » انجام داده است. نمونه آن ۲۵۰ نفر از جوانان ۱۵-۲۹ ساله شهر بابل می باشد که به شیوه نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای انتخاب شده اند. این تحقیق با استفاده از روش پیمایشی انجام گرفته و داده های مورد نظر نیز از طریق پرسشنامه جمع آوری و استخراج و تحلیل شده است. سبک زندگی به عنوان متغیر مستقل شامل مصرف محصولات فرهنگی، فعالیت فراغتی، مدیریت بدن، الگوی تغذیه و الگوی خرید می باشد. هویت اجتماعی به عنوان متغیر وابسته شامل هویت مذهبی، ملی، گروهی، خانوادگی و فردی می باشد که در کنار ویژگی های فردی مانند سن، جنسیت و میزان تحصیلات پاسخگو مورد بررسی قرار گرفت. یافته ها نشان داد که همبستگی قوی بین میزان تحصیلات پاسخگو، متغیر سن با مولفه های سبک زندگی و هویت اجتماعی دارد. همچنین در مورد مولفه های سبک زندگی و هویت اجتماعی در بین جوانان شهر بابل رابطه قوی

وجود دارد و سبک زندگی جوانان در این شهر در زمینه مصرف گرایی، فراغت، الگوی خرید و تغذیه، مدیریت بدن هویت مدرن را بازنمایی می کند.

خواجه نوری و همکاران «سبک زندگی و هویت ملی» را در سال ۱۳۸۹ انجام داده است. مطالعه حاضر به بررسی رابطه سبک زندگی به عنوان پدیده‌های مدرن و مرتبط با فرایند جهانی شدن با هویت ملی پرداخته است. در جمع آوری اطلاعات از روش پیمایشی استفاده شد و پرسشنامه ای که شامل سوالات زمینه‌ای، رفتاری و نگرشی دانش آموزان مقطع متوسطه شهر شیراز بود، ارائه گردید. اطلاعات مورد نیاز با شیوه نمونه گیری تصادفی سیستماتیک از یک نمونه ۴۳۵ نفری از دخترها و پسرهای دبیرستانی به دست آمد. نتایج تحقیق نشان دهنده آن است که متغیرهای سبک های مذهبی و هویت بدن بر روی هم نزدیک به ۱۹ درصد تغییرات هویت ملی را تبیین می کنند.

ربانی و شیرینی در سال ۱۳۸۸ به بررسی «هویت اجتماعی در چارچوب تحلیلی مفهوم اوقات فراغت به مثابه مفهوم عام سبک زندگی» پرداختند. سؤال پژوهش آنها اینست که الگوهای گذران اوقات فراغت تا چه حدی می توانند بازنمای هویت اجتماعی باشند. آیا این الگوها در تداوم هویت طبقاتی قرار می گیرند یا در متن فرهنگ مصرف محور معاصر و تغییرات فرهنگی پست مدرن، هویت متمایز اجتماعی دیگری را بر اساس الگوهای مصرف بیان می کنند. این مطالعه به دو شیوه پژوهش کیفی با استفاده از تکنیک مصاحبه عمیق و روش پیمایشی با استفاده از تکنیک پرسشنامه در بین جوانان شهر تهران به اجرا درآمده است. نتایج تحقیق بیانگر نقش تعیین کننده طبقه اجتماعی و ترکیب همزمان جنسیت با طبقه اجتماعی در خطوط تمایز و تفاوت الگوهای گذران اوقات فراغت و سبک زندگی است. حوزه فراغت و سبک زندگی در تهران به عنوان عرصه انتخاب فردی هنوز در دایره محدود طبقه اجتماعی و جنسیت است. کنشگران اگرچه آزادی انتخاب دارند اما این انتخاب توسط متغیرهای ساختاری و زمینه ای محدود شده است. همبستگی شدید هویت با طبقه اجتماعی و جنسیت در حوزه فراغت به معنای نفی تفاسیر پست مدرن در تمایزات اجتماعی متکثر مبتنی بر مصرف است.

رسانه و سبک زندگی

بحرانی و همکاران در سال ۱۳۹۰ به «مقایسه جنسیتی رابطه رسانه ها، هویت و سبک زندگی در بین جوانان شیراز» پرداخته است. هدف از پژوهش حاضر، مطالعه رابطه میان میزان استفاده از انواع رسانه ها (رسانه های جمعی و فناوری های جدید ارتباطی) با هویت و سبک زندگی دختران و پسران جوان است. این پژوهش با رویکرد کمی و روش پیمایشی انجام گرفته و در آن از ابزار پرسشنامه استفاده شده است. جامعه آماری آن شامل جوانان ۱۸-۲۹ ساله شهر شیراز می باشد. حجم نمونه بر اساس جدول لین با ۳ درصد خطای نمونه

گیری و ۹۵ درصد اطمینان ۸۸۸ نفر برآورد شد. شیوه نمونه گیری، نمونه گیری طبقه ای تصادفی چند مرحله ای بوده است. یافته های پژوهش ضمن تایید تفاوت سبک زندگی دختران و پسران، بیانگر آن است که فناوری های جدید ارتباطی با هویت ملی و دینی و سبک زندگی دختران و پسران هر دو، معنادار بوده، اما رسانه های جمعی داخلی تنها با هویت و سبک زندگی دختران دارای رابطه است. همچنین از بین ابعاد مختلف هویت، هویت ملی و دینی فقط در مورد دختران رابطه معناداری با پذیرش سبک زندگی جدید داشته است. در مجموع یافته ها حاکی از آن است که رسانه ها نقش موثرتری در دگرگونی هویت و سبک زندگی دختران نسبت به پسران ایفا کرده اند.

مقدس و همکاران در سال ۱۳۸۷ عنوان پژوهش خود را «تاثیر فن آوری های ارتباطی و اطلاعاتی بر سبک زندگی (مطالعه موردی افراد مهاجر و بومی طایفه دهدار فارس)» انتخاب نمودند. آنها در ابتدا در صدد کشف کنند که طایفه دهدار تا چه اندازه در معرض اشاعه فناوری های ارتباطی متعلق به دوران مدرن قرار گرفته است. پس مسئله پژوهشی این مقاله این است که ورود فناوری های ارتباطی و اطلاعاتی به منطقه کوهمره سرخی و از جمله طایفه دهدار چه تاثیری بر سبک زندگی افراد گذاشته است. به این معنا که ورود فناوری ارتباطی چگونه بر الگوی همسرگزینی، شیوه گذران اوقات فراغت و مصرف کالاهای فرهنگی تاثیر گذاشته است. بنابراین هدف تحقیق این است که فناوری ارتباطی و اطلاعاتی چگونه و تا چه حد بر الگوی همسرگزینی و همچنین شیوه های مصرف کالاهای فرهنگی تاثیر داشته و آن را به صورت مدرن درآورده است. روش تحقیق، کمی و اجرای تحقیق با روش پیمایشی و گردآوری داده ها نیز با ابزار پرسشنامه انجام گرفته است. جمعیت نمونه ۴۰۴ نفر بوده که تعدادی از آنها در روستای دهدار و تعدادی از آنها در شهر شیراز سکونت دارند. نگارندگان معتقدند که طایفه دهدار به ویژه از زمان اجرای اصلاحات ارضی با شدت بیشتری در معرض اشاعه فناوری ارتباطی و اطلاعاتی مانند تلفن همراه، ماهواره و اینترنت نیز قرار گرفته اند و همین امر بر تغییر سبک زندگی آنها از سنتی به مدرن تاثیر گذاشته است. در همین زمینه پژوهش مشابهی نیز توسط رضوی زاده ۱۳۸۶ صورت گرفته است. محقق در این مطالعه تاثیر مصرف رسانه ها بر سبک زندگی ساکنان تهران را مورد مذاقه قرار داده است. نتایج این تحقیق حاکی از این بود که بین متغیرهای سن، جنسیت، وضعیت تاهل، میزان تحصیلات، مصرف رسانه و سبک زندگی رابطه وجود دارد.

علیزاده و فتحی نیا در سال ۱۳۸۶ «سبک زندگی طبقات اجتماعی در سریال های خانوادگی» را بازنمایی کرده اند. هدف از این پژوهش پرداختن به سبک زندگی طبقات مرفه، متوسط و پایین جامعه از سریال های خانوادگی پربیننده شش ماهه دوم سال ۱۳۸۵ است. این بررسی با استفاده از روش تحلیل محتوا از ۱۰۸ صحنه برگزیده از چهار سریال تلویزیونی صورت گرفته است. مهمترین متغیرهای پژوهش عبارتند از: خانه نمایش داده شده که در هر یک از صحنه ها وسایل خانه، چیدمان و تزئینات منزل، نحوه پوشش شخصیت ها، نحوه روابط با بستگان، نوع و نحوه صرف غذا، تلفن همراه و شغل. هر یک از متغیرهای پژوهش در سه رده طبقه

بالا، طبقه متوسط و طبقه پایین تعریف عملیاتی شده اند. مهمترین یافته های این پژوهش حاکی از آن است که مجموعه های تلویزیونی خانوادگی پربیننده، مسائل، مظاهر و سبک زندگی طبقات مرفه را بیش از طبقات متوسط و پایین انعکاس داده اند.

سرمایه و سبک زندگی

مجددی در سال ۱۳۸۹ به بررسی «سبک زندگی جوانان ساکن شهر مشهد و رابطه آن با سرمایه فرهنگی و اقتصادی والدین» پرداخت. در این تحقیق سبک زندگی دارای سه بعد رفتاری، نگرشی و ترجیحات، انگیزه مصرف است. بعد رفتاری سبک زندگی جوانان در پیمایشی از ۴۰۲ جوان ساکن شهر مشهد با هشت شاخص شامل: مصرف فرهنگی، مدیریت بدن، رفتار سیاسی، رفتار انحرافی، توجه به آرایش و خودآرایی، مصرف لباس و کفش، مصرف خوراک و دینداری با ابزار پرسشنامه مورد سنجش قرار گرفت. نمونه گیری به صورت طبقه بندی چند مرحله ای و در آخرین مرحله به صورت سیستماتیک انجام شد. با توجه به اینکه مساله اصلی مقاله سنجش رابطه سبک زندگی و سرمایه فرهنگی و اقتصادی والدین بود، این رابطه مورد تایید قرار گرفت. لازم به ذکر است که بیشترین تمایز سبک زندگی بین قشر بالا (هم سرمایه فرهنگی و هم سرمایه اقتصادی زیاد) و قشر پایین (سرمایه فرهنگی و اقتصادی کم) مشاهده شد.

پژوهشی با عنوان «رابطه بین سرمایه اجتماعی و سبک زندگی» توسط یوسف کریمی در سال ۱۳۸۹ انجام شد. در این تحقیق ابعادی که برای سنجش رابطه سرمایه اجتماعی (متغیر مستقل) و سبک زندگی (متغیر وابسته) در نظر گرفته شده است عبارتند از: هنجار، آگاهی و مشارکت اجتماعی و ابعاد سبک زندگی، اوقات فراغت، مصرف فرهنگی، ذائقه غذایی و اولویت های هزینه ای می باشد که رابطه سرمایه اجتماعی با سبک زندگی و هر کدام از ابعاد آن مورد سنجش قرار گرفته است. روش تحقیق در این پژوهش پیمایشی و ابزار اندازه گیری داده ها پرسشنامه می باشد، جامعه آماری پژوهش حاضر دانشجویان دانشگاه اصفهان در سال ۱۳۸۹ می باشد که تعداد آنها بر اساس آمار معاونت آموزشی و تحصیلات تکمیلی ۱۴۳۵۴ نفر بوده است. حجم نمونه ۳۸۴ نفر که از طریق فرمول کوکران و با روش نمونه گیری طبقه ای متناسب با حجم نمونه به دست آمده است. نتایج به دست آمده در این تحقیق نشان می دهد که میزان سرمایه اجتماعی افراد رابطه معناداری با سبک زندگی آنان نداشته است. کسانی که از سرمایه اجتماعی بیشتری برخوردار بودند در مقایسه با کسانی که از میزان کمتری از این سرمایه برخوردارند رابطه معناداری را با نوع خاصی از سبک زندگی آنها نشان نداده است. اما پژوهش حاضر همچنین به بررسی رابطه بین پایگاه اجتماعی - اقتصادی، سبک زندگی و ابعاد آن نیز پرداخته است که فقط در یک مورد رابطه معنی داری بوده است. بر این اساس می توان گفت با توجه به نتایج به دست آمده در جامعه آماری حاضر دانشجویان، سرمایه اجتماعی متغیر مناسبی برای سنجش سبک زندگی نیست به عبارتی بهتر سرمایه های اجتماعی مختلف و همچنین پایگاه

های اجتماعی - اقتصادی مختلف منجر به سبک های زندگی مختلف نشده است. تنها یک فرضیه مورد تایید قرار گرفته است و آن هم رابطه بین پایگاه اجتماعی - اقتصادی و ذائقه غذایی بوده است یعنی می توان گفت که هر پایگاه اجتماعی - اقتصادی خاصی منجر به ذائقه غذایی خاصی می شود.

ابوالحسن تنهایی در سال ۱۳۸۸ تحقیقی با هدف بررسی و شناسایی «رابطه بین سرمایه اجتماعی و سبک زندگی» انجام داده است. چارچوب نظری این تحقیق مبتنی بر دیدگاه های ماکس وبر و پیربوردیو می باشد. در بخش روش تحقیق، با توجه به چند بعدی و پیچیده بودن موضوع تحقیق حاضر از روش های کمی یعنی پیمایش واز فنون آماری پیشرفته ای چون تحلیل عامل برای شناسایی ابعاد این مفهوم و نیز از معادلات رگرسیونی و دیگر فنون آماری برای بیان روابط بین شاخص ها و مولفه های مربوط به این مفهوم استفاده شده است. این مطالعه از دو قسمت تشکیل شده است: قسمت اول، مطالعات اسنادی و قسمت دوم پیمایشی بوده که در بین ۴۰۰ نفر از شهروندان بالای ۱۸ سال ساکن در دو منطقه ۱ و ۲۰ تهران صورت گرفته است. یافته های تحقیق نشان می دهد که میزان سرمایه اجتماعی در جامعه مورد مطالعه در مجموع با ۷۴.۱ درصد در سطح متوسط بوده است. نوع سبک زندگی پاسخ گویان سنتی بوده است که این میزان ۵۱.۸ درصد از پاسخ گویان را در بر می گیرد. هم چنین ۴۸.۲ درصد از پاسخ گویان دارای سبک زندگی مدرن هستند که بیانگر افزایش تقریباً چشم گیر سبک زندگی مدرن در سال های اخیر بوده است. در مجموع بین دو متغیر سرمایه اجتماعی و نوع سبک زندگی رابطه معنا داری وجود داشته است. به این معنا که سرمایه اجتماعی درون گروهی یا خاص، سبک زندگی سنتی را در پی خواهد داشت و سرمایه اجتماعی برون گروهی یا عام سبک زندگی مدرن را ایجاد خواهد نمود.

غائب «سرمایه فرهنگی و تاثیر آن بر سبک زندگی دختران نوجوان شهر تهران» ۱۳۸۶ انجام داده است. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه بوده است و حجم نمونه ۳۸۸ نفر از دانش آموزان دختر مقطع متوسطه شهر تهران که به روش نمونه گیری چندمرحله ای انتخاب شده اند. یافته ها نشان داد که اشکال و سطوح گوناگون سبک زندگی رابطه معنی داری با سرمایه فرهنگی دارند. تفاوت در سرمایه فرهنگی علاوه بر تحت تاثیر قرار دادن سبک زندگی می تواند تبعات دیگری همچون تاثیرگذاری بر نگرش سنتی زنانه داشته باشد. از طرف دیگر رابطه مستقیم و در سطح قوی بین میزان پایگاه اجتماعی - اقتصادی با میزان سرمایه فرهنگی پاسخگویان وجود دارد به طوری که با افزایش میزان پایگاه اجتماعی - اقتصادی پاسخگویان، بر میزان سرمایه فرهنگی آنها نیز افزوده می شود. با توجه به روابط ذکر شده رابطه سرمایه فرهنگی با سبک زندگی به نوعی می تواند منعکس کننده روابط اجتماعی - اقتصادی با سبک زندگی دختران نوجوان نیز باشد.